

**JOONATAN
TOLA**

**HULLUT
IHANAT
LINNUT**

ROMAANI

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Copyright © Joonatan Tola ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-44697-2

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

I

MUUTTO

Nuoremman isosiskon mies halusi välttämättä kantaa nojatuolin yksin. Kyllä hän jaksaa kantaa sen, hän sanoi, ja sitten hän nosti nojatuolin selkäänsä ja kantoi sen rappuset ylös.

Seuraavaksi oli vuorossa sohva.

”Ei varmasti mahdu ovesta”, siskon mies arvioi, ”ei mitenkään mahdu.”

”No pitäisikö kuitenkin kokeilla?” kysyin.

”Ei kannata, ei mahdu.” Sitten hän kuitenkin meni yksin repimään sohvaan pakusta. Sanoin että voin nostaa toisesta päästä, voisi olla helpompi kahdestaan.

”Ei tarvitse”, siskon mies sanoi, hän kokeilee jos jaksaa sen yksin. Hän ähkyi ja punnersi ja lopulta sai kuin saikin nostettua sohvan osittain syliinsä ja lähti raahaamaan sitä kohti rappusia. Kuului kaamea rämähdys, ihme että hän ei halvaantunut, ja sohvakin säilyi melkein ehjänä.

Vanhemman siskon mies käveli portaat alas auttamaan, hän oli tosi pitkä ja osasi ajaa lujaa polkupyörällä ja oli mehutehtaassa töissä.

”Toin mehua”, hän kertoi kannettuaan kirjahyllyn ylös, ja huhuili sitten veljeäni joka ilmestyi vessasta kumarassa, sillä tavalla pikkuveli aina käveli, kuin kuormaa kantava juhta.

Vaatteet olivat reikiä täynnä kuin koira olisi raadellut hänet, hyvä etteivät tippuneet päältä, kengät oli puhki kävelty, pohjat nauroivat, sateella ja talvella ei ollut mitään asiaa ulos, ja olkapäällä riippui musta kangasriepu: jos sinne laittoi tietokoneen, se

humahti repun läpi lattialle, kaikki hänen laitteensa olivat koko ajan rikki, kaikki rahat menivät uusien koneiden ostamiseen.

”Kiitos jumalaisesti tästä uskomattomasta kunnianosoituksesta”, veli sanoi ja roikotti mehukassia, hän lupasi säveltää mehujen lahjoittajalle tunnin mittaisen sinfonian – heti kun oppii lukemaan nuotteja ja isovelji korjaa hänen tietokoneensa. Hän halusi juoda mehut heti. Hän avasi yhden, maistoi, hyi hemmetti mitä kuraa, sitten hän avasi toisen, tämä on parempaa!

Vanhempi sisko ilmestyi syli täynnä kukkia ja alkoi puhua päälle.

”Eikös punainen ollut sinun lempivärisi vai oliko se keltainen?” Hän ei ollut varma kumpi, niin hän oli tuonut veljen muuton kunniaksi molempia värejä, punaisia ja keltaisia kukkia.

Nuorempi sisko alkoi puhua omista töistään, hänellä oli kesken-eräisiä projekteja enemmän kuin hänen isosiskolla unelmissaankaan, töitä oli niin paljon että kolmasosa hänen olennostaan huijelti koko ajan toisella puolella planeettaa, toinen kolmasosa yritti pitää olentoa kasassa, ja lopulla hän puhui, hänellä oli koko ajan luurit korvilla. Kesken selityksen puhelin soi: kyllä, selvä, ok. Hän oli saanut lisää töitä, edellisiääkään ei ennättänyt tehdä, ja sitten hän kaivoi kameran laukusta ja alkoi kuvata muuttoa.

”Ei helvetti”, mutisin, liikaa sukulaisia, ja sen mutistuaani yritin vaivihkaa häipyä, mutta nuorempi isosisko kävi päälle eteisessä.

”Serkkuja tulossa, jee jee!” sisko onnitteli.

”No jee jee”, vastasin.

”Et vaikuta hirveän innostuneelta?” sisko sanoi kameralle ja pohti, mitä ihmettä tein täällä toisella puolella Suomea, eikös se laskettu aika ollut vain parin viikon päästä.

Tuijotin lattiaa ja mumisin: ”Syyllisyys, nöyryytys, häpeä...” Lattian peitti suonikas muovimatto. Se muistutti laminoituja

aivoja. Siskolla oli pussihousumaiset lökäpöksyt. Kengät olivat sellaiset tavalliset tennarit, joissa oli jonkin urheilufirman logo. Piirtelin jalalla ympyröitä muovimattoon, kunnes lopulta sain tikistettyä ulos, että muistatko kun kerroin että vauvalta puuttuu nenä.

”Ai sitä ultrakuvaako sä vieläkin murjotat?” sisko sanoi ja kertasi kameralle: vauva ei koskaan opi puhumaan, ei itsenäisty, koko elämä pilalla.

Niin, vauvan isällä! karjaisin mielessäni.

Sisko pyöritti päätään ja sanoi että niiden ultrakuvien tulkitseminen kannattaa kyllä jättää lääkäreille. ”Olet sä lääkäri?” hän kysyi.

Loukkaannuin.

Siskonpojat sisustivat jo, laittoivat tauluja seinälle, vaikka puolet kamoista oli yhä pakussa. Miehet kahdestaan hoitivat muuttoa, muut vain seisoskelivat, lorvivat, eivät tehneet mitään, juorusivat. Toinen pojista pudotti valokuvan lattialle, ei huomannut että se tippui, käveli pois.

Nostin valokuvan. En ollut nähnyt sitä aikaisemmin.

”Mistä tämä on peräisin?” kysyin veljeltä joka ilmestyi jostain, miksi en ollut nähnyt kuvaa aikaisemmin.

”Mistä minä tiedän miksi”, veli vastasi, kuva oli ollut hänen asuntonsa seinällä lapsuudesta lähtien.

Jotenkin en ollut koskaan huomannut sitä. Paranoidiset kuvitelmat valtasivat mielen: mitähän muuta minulta oli pimitetty?

”Ehkä sinä olet sokea”, veli ehdotti.

Se oli kasvokuva äidistä, vuosia ennen hoitolaitosta, äiti oli ehkä 27-vuotias, raikkaan ja terveen, jopa onnellisen näköinen, pitkät tummat hiukset, korkeat poskipääät, tuuheiden ripsien kehystämät vihreät silmät jotka tuijottivat kameraa, äiti näytti pureskelevan kynsiään, juonivan jotain.

”Tuo ei ole äiti!” kiljahdin, ”tai voihan se sinun äitisi olla, mutta minun äitini se ei ainakaan ole”, ja veli alkoi selittää päälle ja siskot hyökkäsivät kuin harakat hopealusikan kimppuun, anna heti tänne se kuva, toinen kiljui, minäkin haluan nähdä, eikun tämä on minun, älkää nyt viekö veljen kuvaa! puolustin, se ei ole teidän omaisuuttanne, eikun anna heti tänne!

”Pitäkää kuvanne ja äitinne”, mongersin ja painelin sukulaisparven läpi parvekkeelle, mitään kenellekään sanomatta. Nojasin kaiteeseen ja katselin ulos. Ulkona joku ukko työnsi mummoa pyörätuolissa.

MAHTAA TUNTUA KAMALALTA

Sakeaa paksua lunta oli pyryttänyt koko aamun, ja joku naapuri juoksi äidin pyörätuolin eteen, tuoli oli juuttunut kerrostalon pihalle sohjoon.

”Hirveä juttu”, nainen sanoi läähättäen ja katsoi äitiä kuin tämä olisi kotihoidosta karannut, harhaili kerrostalon pihalla pyörätuolilla pinkki toppatakki auki ilman hanskoja ja saattajaa, sylissä vihreä muovämpäri.

”Jaa?” äiti vastasi ja kiskoi pyörätuolia.

”Vielä omassa pihassa”, nainen jatkoi, katseessa kysymys, toivoiko leskirouva ehkä apua. Mutta ei sitten tehnyt mitään auttaakseen, mölysi vain, että Maija oli seurannut tapahtumia ikkunasta, ja kertoi mitä kaikkea Maija oli nähnyt – eli ei yhtään mitään. Siksi Maija oli mennyt hakemaan lintubongarimiehensä Maken kiikarit.

”Maija oli hakenut Maken kiikarit?” äiti toisti.

”Niin... ambulanssia varten, ja poliiseja: sellaista ei tapahdu joka päivä”, nainen sanoi, ja äiti vastasi, että hän ei ymmärrä, miksi nainen tuli tätä hänelle kertomaan.

”Mahtaa tuntua kamalalta?” nainen jatkoi.

”Kysyitkö sä juuri että tuntuuko musta kamalalta?” äiti kysyi ja riuhtoi pyörätuolia kahdella kädellä, ämpäri polviensa välissä, pyörätuoli ei missään nimessä ollut talvikäyttöinen, ja äiti tiesi sen.

”En kysy”, nainen vastasi.

”Mutta kysyit kuitenkin?”

”En kysynyt.”

”Mutta justhan sä kysyit, sanoit: mahtaa tuntua kamalalta.”

Omasta mielestään nainen ei kyllä tuolla tavalla sanonut. Sitä hän vain pohti ja mielti, että mitä siellä asunnossa oli tapahtunut, Henna oli istunut puussa...

”Henna oli istunut puussa?” äiti toisti.

”No ei sieltä puusta mitään näkynytkään. Otettiin sormenjäljet? kysyin, niin ei osannut vastata.”

”Tuo on kotirauhan häirintää, mä ilmoitan teidät poliisille”, äiti sanoi ja lisäsi: ”Ai murhasinko mä mun miehen? Senkö te haluutte kuulla?”

”Et tietenkään murhannut?” nainen kysyi.

”Haista sinä vittu ja Maijalle samat terveiset ja Hennalle.”

”Äiti”, huusin kerrostalon ovelta. ”Tule heti paikalla takaidin didälle, täällä on kamala hidmumydky!”

ÄITI, MINKÄ ÄMPÄRIN SINÄ JUURI VEIT TUONNE?

Sisällä äiti linnoittautui vessapaperirullan kanssa omaan huoneeseensa.

Ei suostunut tulemaan ulos.

Kun äiti lopulta avasi oven, hänen silmänsä näyttivät tulehtuneilta. Juoksin hakemaan pakastimesta muovirasian, siinä oli jäädytettyjä kurkkusiivuja.

Revin äidin päästä venäläisen kalamummon torimyssyn, puhalsin lämmintä ilmaa jäisiin pianistinsormiin, autoin pyörätuolista sängylle ja asettelin kurkkusiivut silmäluomien päälle.

”Ovadko liian kylmät?” kysyin.

Äiti vastasi, että eivät, ne tuntuivat sopivilta.

Ja sitten hän aivan varoittamatta purskahti itkemään.

”Äiti, ei midään hädää, dinä olet hidveän kaunid”, sanoin ja nostin kurkkusiivut pois.

”Olenko kaunis?” äiti vastasi ja pyyhki naamaansa, yllään kukkamekko jonka olin auttanut äidin päälle ennen tuntikausien ulkona vauhtelua.

Vannoin, että hän oli tuhat miljoonaa keddaa kauniimpi kuin kedmapiidakoilla lihotetut keddodotalonaapudinämmät, ja sen sanottuani aloin painella äidin silmämunia vuoron perään metallisella soppakauhalla.

”No sitten kaikki on varmaan hyvin”, äiti tuhisi.

Asetin vielä märät jääkaappikylmät teepussit poskille. Huomasin, että äiti hymyili jo vähän. Tai ehkä oli liioittelua väittää,

että hän hymyili, mutta huomasi kuitenkin, että hän ei enää itkenyt, mitä nyt vähän niiskutti.

Lounaaksi söimme vanhemman siskon valmistamaa eilistä nakkisoppaa. Neljävuotias pikkuveli lusikoi pari sosepurkkia. Äiti paastosi. Siskot olivat koulussa.

Sitten äiti päästi sellaisen haukotuksen, että ihme ettei koomaan siltä istumalta vaipunut. Hän oli ottanut tavaksi nukkua päiväunet heti lounaan jälkeen (hän kutsui niitä eläkeläismumon tirsoiksi). Iltaisin hän nukahti viimeistään kahdeksalta ja nousi ylös aamukahdeksalta tai ihan viimeistään kahdeltatoista ja pahimpina rokuliaamuinkin ainakin iltapalaa mennessä, ja aina sennäköisenä kuin ei olisi käväissytäkään unessa, ja rupesi sitten kellonajasta riippuen laittamaan aamupalaa tai välipalaa tai iltapalaa, vaikka me olimme jo tunteja aikaisemmin tyhjentäneet keittiönkaapit. Jos tytöt olivat yhä kotona ja oli ihan oikea aamu, hän ”lähetti tytöt koulutielle”, puolikuolleen tarkasti, että vaatteen olivat puhtaat, antoi pusut poskille ja saattoi hissille ja lykki sitten sisälle asuntoon, lueskeli nuokkuen kirjaa tai torkahteli television ääressä, puhui puhelimesta tai seurasi pilkkien minun ja pikkoveljen leikkejä, kunnes sitten päästi yhden noista aikavaruutta taivuttavista aamupäivän haukotuksistaan, haukotteli tavalla joka tuntui imaisevan sisälleen koko kerrostaloasunnon ja sylkevän sen sitten tomuna ulos.

Nyt nostin äidin pyörätuolista sängylle, suljin oven ja jäin pikkoveljen kanssa olohuoneeseen legoilla leikkimään, ja samalla hetkellä ovikello soi.

Se oli kodinhoitaja, jonka perässä sisään kipitti koulusta kesken päivän kotiin karannut vanhempi sisko.

Kodinhoitaja oli torstaisin käyvä, sosiaalihuollon järjestämä, lyhyt säkkituolin muotoinen nainen, jolla oli punertavat bulldoggin ryttykasvot: aina mutrussa oleva hapan suu, joka ilmoitti

että asiat olivat koko ajan pielessä, ja virnuilevat silmät, jotka ikään kuin kumosivat kaiken roskan mitä hän suustaan päästi. Ja korvista röyhötti pumpulitupot, hän oli koko ajan flunssassa.

”Oletko sinä taas maannut koko päivän?” vanhempi sisko kysyi löydettyään äidin pilkkopimeästä makuuhuoneesta mitään toimittamasta.

Sitten hän huomasi sankon. Mikä ihme ämpäri tuo on, hän kysyi ja alkoi piinata äitiä loputtomilla kysymyksillä, saako sinne kurkata, onko siellä ruokaa, myös äidin vaatteet ihmetyttivät, miksi noin hieno kukkamekko, kävitkö lainaa anomassa, miksi mökötät ämpäri sylissä.

Kodinhoitaja jatkoi, että rouva vain loikoilee päivät sängyssä tai puhuu puhelimesta eikä mistään muusta puhu kuin miehensä. Mutta näki hän tuoreessa leskessä myös positiivista kehitystä. Tämä kun ei ainakaan roikottanut itseään kolmannen kerroksen parvekkeelta tukka hulmuten, eikä ollut hukuttanut kylpymmeeseen, vaikka varmasti kävi mielessä, ei ajanut pyörätuolilla kerrostalon betoniportaiden reunan yli eikä muutenkaan käyttäytynyt silminnähden itsetuhoisesti, mitä nyt poltti tupakkaa aamusta iltaan, ei syönyt, joi rohdosjuomiaan, luoja ties mitä ne sisälsivät, ei käynyt kuntoutuksissa, ei jumpannut, ei liikkunut.

Kodinhoitaja kierteli asunnossa kuin taidegalleriassa, seinät olivat täynnä Mikko-vainaan maalauksia, taulut olivat hänestä ihan kamalia, ja tauluista hän päätteli, että saivat lapset hävetä silmät päästään isäänsä, tai saivat hävetä kahdesti: kerran sitä että *se* eli ja toisen kerran vielä sitä että *se* kuoli.

Puhetta ei varmaankaan ollut tarkoitettu äidin korville, ja äiti huusi makuuhuoneesta jotain sellaista kuin että *se* on varmaan teille kaikille sitten suunnaton helpotus, pahin on jo tapahtunut, ei tarvitse enää ainakaan jännittää, tuleeko poliisi kohta ovelle

kertomaan että ovat kalastaneet joesta pöhöttyneen maalarin hui-
veineen, stiletteineen ja muine ongelmineen, voi voi, äiti lisäsi.

”Tuo on inhorealismia”, kodinhoitaja sanoi. ”On parempi olla
ajattelematta koko asiaa, eikä tarvitse joka asiasta loukkaantua”,
hän neuvoi ja alkoi purkaa eteisen pöydälle kertynyttä kirjevuorta.

”Mikä tämä on: musketteja”, hän rääkyi availlessaan vanhem-
man siskon kanssa isälle tulleita laskuja, ja tämäkin: ”Egyptistä
kuusi säkkiä ankansulkia, tilauksia ja tilauksia, ei päättä eikä jär-
keä.”

Yhdessä, lokakuussa 1989 päivätyssä kirjeessä maalaria pyy-
dettiin soittamaan käräjäoikeuteen: jos ei soittaisi, hakisivat kotoa
tuomiosaliin.

”Jaaha”, kotiapulainen sanoi. ”Taiteilija on sittenkin saavut-
tanut kuolemattomuuden”, ja sitten hän huikkasi äidille, että
tänäänkö ne hautajaiset olivat vai milloinko ja mitenkä niiden
tuhkien kanssa kävi, saitko sinä ne mukaan vai eivätkö antaneet,
minkä jälkeen hän rupesi tekemään lähtöä.

”Herätys”, hän huusi, räpsäytti makuuhuoneen valot päälle,
”minä lähden nyt.” Sitten hän riuhtaisi peiton äidin jaloilta ja
sanoi, että tuo sinun murehtimisesi on kasvanut ihan kohtuutto-
miin mittoihin, pitäisi pikkuhiljaa alkaa ajatella jotain muuta, olla
aktiivinen, elpyä, siitähän on jo pari viikkoa!

”Joo joo”, äiti vastasi ja voimisteli itsensä pyörätuoliin, ehkä
osoittaakseen että oli elpynyt ja aktiivinen.

Ovi paukahti kiinni.

Ryömittyyään heti takaisin peiton alle äiti alkoi selittää, että ei
hän muuten siitä isästä koko ajan puhuisi, mutta kun hän ei saa-
nut happea eikä pystynyt hengittämään. Hän pyörtyi, ellei hän
sitten koko ajan puhunut Mikosta, vaikka oikeasti hän ei edes
halunnut puhua, mutta kun hän yritti ajatella jotain muuta,
hänen ajatuksensa päättyivät vääjäämättä Mikkoon, ja siksi hän

yritti olla ajattelematta yhtään mitään, mutta sekini sujui tosi huonosti.

”Niin, dinulla on Mikko-ikävä”, rauhoittelin äitiä.

”Niin on”, äiti tunnusti. ”Mulla on ihan kamala ikävä”, ja sen sanottuaan hän purskahti jälleen itkuun.

Keskellä yötä hän rymysi sankon kanssa ulos makuuhuoneesta ja ajeli hirveää kyytiä pyörätuolilla taidemaalarin vanhaan työhuoneeseen.

Säntäsimme käytävään koko perhe kuin tulipalon alla, kaikki neljä lasta.

”Äiti, minkä ämpäri sinä juuri veit tuonne?” vanhempi kodinhoitajasisko urkki heti, ja äiti siihen, että mikä ämpäri, ai se ämpäri.

Sitten äiti määräsi että maalari-Mikon työhuoneeseen ei saa enää mennä, mausoleumiin, niin kuin hän huonetta nimitti, oli nyt pääsy kielletty! Ja nyt nukkumaan siitä, aamulla oli koulu-päivä!

EI VITTU MÄ OON TYHMÄ

Vanhempi isosisko kutsui meidät olohuoneeseen, komensi riviin ja katsoi meitä samaan tapaan kuin kenraali hampuusilaumaa, pettyneen näköisenä.

Meidän aktivoimisemme ei ollut mikään helppo tempu: meidät piti pukea, ruokkia, kouluttaa, aseistaa. Oli toisin sanoen pantava lapsuus tauolle, edessä oli karsimista, niukkuutta, kituuttelua, kärsimistä. Mitään hankintoja ei saanut tehdä, missään harrastuksissa ei voinut käydä, mihinkään kivaan ei olisi varaa ikinä tai ainakaan seuraavaan kymmeneen vuoteen, hän tiivisti.

”Ellei sitten joku rikas sukulainen jää auton alle”, nuorempi sisko sanoi näsäviisaana, ja vanhempi siihen, että ääliö, se ei kyllä auta, sillä rikkaat eivät jää auton alle siitä yksinkertaisesta syystä, että rikkaat eivät kävele. ”Ja tiedoksi”, hän lisäsi, ”että kodinhoitaja on sairastunut influenssaan, eli mitään ulkopuolista apua on turha odottaa”, ja sitten hän voihkaisi, että voi meitä ahkeria muurahaisia, joiden äidistä ei ole mihinkään.

Kävin nostamassa äidin WC-pöntölle, mittasin aamulämmön, valmistin jalkaveden. Eteisen läpi rahjustaessaan äiti rullasi laskujen yli ja parkaisi, että hänellä ei aivotoiminta riitä näiden hoitamiseen.

”Minä hoidan kaikki”, esikoinen lohdutti. ”Älä huolehdi mistään.”

Monta iltaa sisko tutki Japanista asti tulleita laskuja itseoppineen tilintarkastajan ammattitaidolla. Hän soitti sinne ja tänne, raastoi juustoa lautaselle ja mätti sitä suuhunsa samalla kun

puhui suomea ja englantia sekaisin ja vähän espanjaakin. Toki hän myös luuttusi, tiskasi, maksoi sähkölaskut ja istui taloyhtiön hallituksen kokouksessa. Lisäksi hän otti hoitaakseen kaikki äitiä ahdistavat viranomais- ja paperiasiat. Tulipa hänestä äidin jonkinlainen väliaikainen edunvalvojakin, niin että hän kävi äidin luvalla ja nimissä perukirjan kuittaamassa ja tyhjentämässä tilit ennen kuin ulosottomiehet tyhjentäisivät ne.

Eräänä aamuna budjetinlaskija meni äidin luo makuuhuoneeseen eli monttuun, kuten äiti tilaansa nimitti.

Pitkään haukoteltuaan äiti sai sanottua, että jos sun on ihan pakko, niin kerro ensin ne hyvät uutiset, hän söi karkkipussistakin ensin hyvät, sairas ihminen saikin olla jos aloitti paskoilla...

”Me joudumme velkavankeuteen”, lapsi sanoi. ”Me ei selvitä!”

”Oliko nuo ne hyvät uutiset?” äiti kysyi ja lisäsi totisena, että alkoi pelottaa ne huonot uutiset.

”Ne huonot uutiset...” esikoinen jatkoi.

”Lopeta! Haluatko sä siis että mä lähden ostarille pörräilemään?” äiti kysyi.

”Ai onko sinulla salaisia säästöjä piilossa?” budjetinlaskijasisko vastasi naama peruslukemilla. ”Tunnetko sinä jonkun pankkiirin?”

”Äiti puhuu huoraamisesta”, nuorempi sisko huusi nukkeleikkien keskeltä.

Budjetinlaskija yritti kertoa huonot uutiset, mutta äiti hiljensi hänet.

”Älä oikeesti kerro”, äiti komensi tiukasti, hän ei jaksanut kuulla huonoja uutisia etenkin aamupäivästä. ”Voisitko kertoa ne kuukauden päästä?” äiti ehdotti.

Sitten hän pyysi, että sulkisitteko nyt pliide jo sen makuuhuoneen oven, että hän pääsisi monttunsa pohjalle maatumään!

Emme onnistuneet irrottamaan kattokristallia mutta antikva-
riaatin pitäjä osti isän kirjoja, polkuhintaan toki, ja me pantta-
simme myös isän miekkoja, kulta-ankkoja ja maljakoita joita isä
oli manioissaan ostellut. Kaikki panttaus- ja myyntitoimet piti
hoitaa äidin nokkaunien aikana. Hän kun halusi säilyttää isän
sukkien ja maalirättien lisäksi ihan kaiken nenäliinoista lähtien,
ne olivat muistoesineitä, ihme ettei kaljapullojakin maalarin työ-
huoneen nurkista keräillyt ja halaillut. Kodinhoitajan sanoin
hänelle tuntui kelpaavan mikä tahansa roska kunhan se jotenkin
liittyi Mikkoon. Ja pikkuveljen vessa-asiat me hoidimme yhteis-
vastuullisesti kolmeen pekkaan: yksi piti nenästä kiinni, toinen
tyhjensi potan, ja kolmas pakeni paikalta.

Työpäivän jälkeen kävimme hakemassa marketista kuorman,
joka käsitti rasvaa, tupakkaa, tamponeja ja vauvojen sosepurkkeja
pikkuveljelle, vaikka hän oli jo neljävuotias. Äiti katsoi pöllimistä
sormien läpi, ei jaksanut välittää, vaikka ei tietenkään hyväksynyt
varastamista.

”Jos tämä ihana rasvapurkki on marketista pöllitty”, hän sanoi
nokkaunilta herättyään, alastonta kehoaan rasvatessaan, ”se pitää
heti paikalla palauttaa”, heti kun hän olisi rasvannut itsensä.

Itsensä rasvattuaan, pukeuduttuaan ja ties montako päivää paas-
tottuaan hän suostui lopulta puraisemaan näkkileivän kulmasta
pienen palan, tosin senkin vasta kovan painostuksen jälkeen.

”Kyllä tämä tästä”, äiti sanoi kohta vessanpöntöltä, kun toin
äidille paperia, ”kohta mä voin taas paremmin.”

Hän istui vielä puoli tuntia sikiöasennossa suihkussa, minkä
jälkeen ojensin hänelle pyyhkeen ja vaatteet ja nostin pyörätuo-
liin ja siirsin takaisin montun pohjalle.

Kun kaikki olivat nukahtaneet, menin juomaan lasin maitoa,
ja silloin aloin kuulla ääniä. Kuulosti ihan siltä kuin seinän välissä
olisi liikkunut hiiriä tai pieniä peikkoja sätkäpapereita räpisyt-

telemässä tai tonttuja bentsoja paketoimassa. Aikani äänenlähdetä etsittyäni päädyin tyttöjenhuoneen ovelle. Esikoinen makasi sängyssä laskujen ja kirjekuorien keskellä ja itki hyvin hiljaisella, juuri ja juuri erottuvalla finanssipäästäisen pihinällä. Hän oli melkein täysin jähmettynyt, kuin halvaantunut, ei yhtään tärisssyt.

Aamulla esikoinen joutui vaihtamaan omat lakanansa, ja asian huomattuaan nuorempi loi isosiskoonsa katseen, ja kohta lensi pyörätuolin vararengas pään ohi.

”Sinulla on aivoissa häikkää”, esikoinen huusi rappukäytävään paenneelle pikkusiskolleen, ja me katselimme ikkunasta, miten pikkusisko alkoi kierrellä pihalla pakottamassa lapsia mukaan näytelmäänsä. Se oli tragediaksi tarkoitettu kohellus, *Karsea totuus*.

Mutta lapsia oli kielletty menemästä ”mielisairaalaan”, ja vain pari lasta saapui siskon näytelmäkerhoon.

Sisälle tultuaan he pysähtyivät tuijottamaan äitiä, joka istui pyörätuolissaan kristallilampun alla, savupilven sisällä pingotuneena kuin puuhun kiivennyt kissa, töllötti telkkaria samalla kun huudatti musiikkia, siirteli hajamielisen näköisenä kirjoja yhdestä pinosta toiseen. Avasi kirjan, luki muutaman rivin, pani kirjan pois. Ajeli keittiöön porkkanoita kuorimaan ja juomaan pannullisen mustaa kahvia, ja hortoili sitten kuin elämänsä karttavihkon hukannut vanhus, avasi summamutikassa yhden eteisen kaapeista. Otti sieltä sinisen lastentakin ja rupesi nyppimään siitä nöyhtäpaakkuja. Kohta hän pani takin sivuun ja poimi kenkähyllystä pienen saappaan. Kopisteltuaan isoimmat kurat hän alkoi kaapia kengänpohjaa etusormensa kynnellä, irrotteli pohjasta sontapalleroita. Yhden saappaan jälkeen tuli toinen, ja jotakuinkin neljännen kenkäparin jälkeen hän jumiutui paikoilleen, tuijotti ei-minnekään, ei tehnyt mitään.

Siskot ja veli lähtivät ulos.

Äiti nukkui vielä toiset päiväunet, ja herättyään roikkui tunteja puhelimessa, ensin lääkärin ja sitten jonkun kaverinsa kanssa.

Maatessaan lääkärin puhelimessa antaman neuvon mukaisesti pimeässä huoneessa (laulua laulaen) äiti oli nähnyt katossa valkoisen valon. Se oli niin kirkas valo, että hän oli ollut sokeutua, aivoissa oli alkanut ikään kuin sumentua. Samalla hetkellä hänelle oli tullut merkillinen tunne että Mikko on asunnossa. Hän oli noussut sängystä, kontannut olohuoneeseen, katsonut parvekkeen ikkunasta: kaiteella istui valkoinen kyyhky – tällaisia hän jutteli puhelimeen ja että hän on kohta valmis lataamoon.

”Teiän mutsilla on ruuvit löysällä”, meillä käyneet lapset ilkkuivat pihalla mutta se oli emävalhe: pikemminkin leskellä oli ruuvit tykkänään tippuneet päästä, jokaista mutteria ja pulttia myöten, lapsien äidit täsmensivät ja juorusivat sitten eteenpäin muille naapureille, että on se ihme nainen, voiko olla yhä shokissa vai mitä, lukee koko ajan kirjoja, tai ehkä se on seonnut. Ei kun se on aina ollut jotenkin poikkeava yksilö, en halua tuomita mutta jotenkin hipinoloinen ihminen, katsos, ei välttämättä mielisairas mutta jotain siihen viittaavaa kyllä. Juoppo mies oli ristinä ja nyt sekin kuoli, onko se hyvä vai huono juttu? Pystyykö se edes yksin huolehtimaan lapsistaan, pienin vasta neljävuotias?! Pystyisitkö itse, voi voi voi, kuka tekee lasun.

Parin päivän päästä, *Karsea totuus* -näytelmän ensi-illan jälkeen äiti otti ohjaajan puhutteluun. Nyt ei ollut pilanäytelmien aika!

”Milloinkas taas saa nauraa?” lapsi kysyi vilpittömästi.

”Haudassa!” äiti vastasi.

Tilintarkastajasisko alkoi imuroida, surruutteli isän rojuja väistellen. Rojut lojuivat ympäri asuntoa suurin piirtein niillä sijoilla, joille isä oli ne humalassa unohtanut ennen kuin kuoli.